

Implementatie VIPP-School

Mathilde M. Overbeek, Kim M. Starreveld, Femmie Juffer,
Marian J. Bakermans Kranenburg & Marinus H. van IJzendoorn

Video-feedback Intervention to promote Positive Parenting and Sensitive Discipline in Schools.
Voor groep 1 t/m 4 van het basisonderwijs.

**HANDREIKING OPSTELLEN
IMPLEMENTATIEPLAN**

Inhoudsopgave

1. Over VIPP-School	3
2. Implementatie VIPP-School	13
3. Interne omgeving	15
4. Individuen	25
5. Publicaties over VIPP	34
Literatuurlijst.....	38

1. Over VIPP-School

De *Video-Feedback Intervention to promote Positive Parenting and Sensitive Discipline in Schools* (VIPP-School) is een geprotocolleerde training op basis van video-feedback die zes bezoeken bij de leerkracht op school omvat. De training is specifiek ontworpen om leerkrachten van groep 1 t/m 4 te ondersteunen in de omgang met leerlingen die uitdagend of grensoverschrijdend gedrag vertonen, en waarmee de leerkracht een moeizame relatie ervaart. VIPP-School heeft een gestructureerde opzet, waarbij de stappen en procedures in een handleiding duidelijk zijn beschreven.

Doelen van VIPP-School

VIPP-School heeft als hoofddoel: Het verbeteren van de individuele leerkracht-kindinteractie in de groepen 1 t/m 4 van het basisonderwijs.

Voor de kwaliteit van de leerkracht-kindinteractie zijn twee gedragsindicatoren van de leerkracht essentieel: **sensitieve responsiviteit** (het tijdig en adequaat reageren op signalen van het kind) en **sensitief disciplineren** (het op een duidelijke, maar sensitieve manier stellen van grenzen en reguleren van het gedrag van het kind).

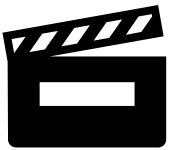
Om het hoofddoel te bereiken wordt in zes bezoeken gewerkt aan de volgende subdoelen:

1. Vergroten van de kennis van de leerkracht over ontwikkeling van kinderen en het bijsturen van gedrag vanuit het perspectief van de gehechtheidstheorie en sociale leertheorie.
2. Vergroten van de observatievaardigheden van de leerkracht voor signalen van het kind en voor de feedback van het kind op het handelen van de leerkracht.
3. Versterken van het vermogen van de leerkracht zich in het kind in te leven (empathie).
4. Reflectie op het eigen handelen in interactie met het kind en de wijze van omgaan met 'lastig' gedrag en grenzen/regels stellen, en het uitproberen van alternatieven daarvoor.
5. Het vergroten van competentie van de leerkracht om te kunnen omgaan met het gedrag van het kind, en het vertrouwen daarin (self-efficacy).

1.1 Wat wordt er gedaan?

In totaal bestaat de interventie uit 6 bijeenkomsten bij de leerkracht op school. De totale tijdsinvestering bedraagt maximaal 8 uur voor leerkrachten over een periode van drie maanden, en 14 uur voor de coach per traject, inclusief voorbereiding. In het eerste bezoek wordt vooral kennis gemaakt en uitleg gegeven over de interventie. De eerste vijf bezoeken vinden tweewekelijks plaats; er is een consolidatie-pauze van drie tot vier weken voorafgaand aan het laatste bezoek.

Video-opname interactietaken (bezoek 1 t/m 5)

Tijdens ieder bezoek worden video-opnames gemaakt, meestal buiten de normale klasomgeving, van de interactie tussen de leerkracht en de leerling terwijl zij gedurende +/- 15 minuten samen aan een aantal (geprotocolleerde) taken werken. Deze taken weerspiegelen dagelijkse schooltaken, zoals het maken van een puzzel, opruimen, of het samen lezen van een boek. Bij bezoek 5 gebeurt het filmen in de klas, om de leerkracht de aangeleerde vaardigheden ook te laten toepassen in een omgeving waar de aandacht verdeeld moet worden over meer leerlingen.

Analyse en feedback op video-opnames (bezoek 2 t/m 6)

Tussen de bezoeken door bereidt de coach feedback voor in de vorm van een script bij de videobeelden, aan de hand van vaste thema's per bezoek. Tijdens de bezoeken worden de videobeelden nabesproken met de leerkracht aan de hand van dit script. De leerkracht ontvangt persoonlijke feedback gericht op het versterken van positieve interacties en het ontwikkelen van vaardigheden om regels te stellen en deze sensitief te hanteren. De eerste vijf bezoeken zijn gericht op het ontwikkelen van sensitiviteit en disciplineringsvaardigheden, terwijl het zesde bezoek dient als een intensieve herhaling van alle eerdere thema's, met bijzondere aandacht voor het toepassen van deze vaardigheden in de dagelijkse klaspraktijk.

De leerkracht is expert over de leerling

De coach koppelt de ervaringen van de leerkracht aan informatie over de algemene ontwikkeling van kinderen, strategieën voor sensitieve disciplineren en de specifieke behoeften van leerlingen met lastig gedrag, zoals de behoefte aan consistentie.

1.2 Theoretische onderbouwing

VIPP-School is een doorontwikkeling van een effectieve interventie om ouders te ondersteunen (VIPP-SD, Juffer e.a., 2008/2023). Deze training voor ouders is opgenomen in de Databank Effectieve Jeugdinterventies van het Nederlands Jeugdinstituut en beoordeeld volgens de hoogste kwalificatie 'Effectief volgens sterke aanwijzingen' (<https://www.nji.nl/interventies/video-feedback-intervention-to-promote-positive-parenting-and-sensitive-discipline>). Recent onderzoek naar de doorontwikkeling VIPP-School laat zien dat de interventie ook voor leerkrachten effectief is (Starreveld et al., 2024; Starreveld et al., 2024a).

De theoretische basis van VIPP-School ligt in zowel de gehechtheidstheorie (Bowlby, 1969; Ainsworth e.a, 1978) als de coercion theorie, een onderdeel van de sociale leertheorie (Patterson, 1982). Lastig gedrag in de klas kent veel verschillende oorzaken, maar komt vaak voort uit interactieproblemen (Horreweg, 2015). Leerkrachten kunnen voor kinderen functioneren als een veilige basis om de wereld te ontdekken en leerervaringen op te doen, maar ook als een veilige haven om naar terug te kunnen keren in tijden van stress (Verschueren & Koomen, 2012). Hierbij is het sensitief reageren van de leerkracht op signalen van leerlingen en het stellen van grenzen cruciaal voor het opbouwen van een positieve en veilige relatie met een leerling (De Wolff & Van IJzendoorn, 1997).

Voor leerkrachten is het echter uitdagender om sensitief te reageren op leerlingen met lastig en grensoverschrijdend gedrag, wat het moeilijker maakt om een positieve relatie op te bouwen. Desondanks is zo'n positieve relatie juist voor deze leerlingen van groot belang, aangezien het hun veerkracht en functioneren kan verbeteren (Baker, 2006). VIPP-School helpt om individuele leerlingen beter te observeren en te begrijpen. Door het gedrag van de leerling te analyseren en in een ontwikkelingspsychologisch kader te plaatsen, wordt samen met de coach gezocht naar de beste manier om aan te sluiten bij de behoeften van de leerling.

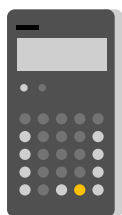
1.3 Opleidingstraject tot VIPP-School coach

Kandidaten met een relevante achtergrond in psychologie, pedagogiek, onderwijskunde, of een verwante discipline op minimaal HBO-niveau, die ervaring hebben in de zorg of het onderwijs, komen in aanmerking voor deelname aan de opleiding tot VIPP-School coach.

Het opleidingstraject omvat een 4-daagse basistraining in VIPP-School, bestaande uit een introductie in de theoretische achtergrond, de methodiek, en oefening in praktische vaardigheden. Om voor certificering in aanmerking te komen, moeten deelnemers voldoen aan specifieke eisen, waaronder het succesvol afronden van de basistraining, het bieden van een begeleidingstraject onder supervisie, het demonstreren van competentie in de kernvaardigheden van de VIPP-School methodiek tijdens dit begeleidingstraject. Na het voldoen aan deze eisen kan certificering aangevraagd worden en kan de coach VIPP-School zelfstandig uitvoeren op de werkplek.

Wat is er nodig voor uitvoering van VIPP-School?

- Opnameapparatuur (telefoon, videocamera)
- Laptop
- Handleiding van de interventie (wordt verstrekt bij de training)
- (Digitaal) logboek
- Spelmateriaal
- Rustige ruimte voor het filmen en het bespreken van de opnamen

Wat zijn de kosten?

De voornaamste kostenposten betreffen eenmalige uitgaven, zoals de opleidingskosten en eventuele aanschaf van (spel)materiaal voor gebruik tijdens de interventie. Daarnaast bestaan de kosten uit personeelsuitgaven die vallen onder leerling- en leerkrachtondersteuning.

Certificering VIPP-School	€ op aanvraag
Totaalpakket spelmateriaal *	€ 200

** De gebruikte spelmateriaal zijn veelal reeds op scholen aanwezig.*

1.4 Welke uitkomsten kunnen er verwacht worden?

Het onderzoek naar de werkzaamheid van VIPP-School staat nog in de kinderschoenen. In het eerste gerandomiseerde onderzoek naar VIPP-School heeft een groep van 27 leerkrachten in het basisonderwijs, speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs als eerste de begeleiding ontvangen. Dit onderzoek volgde zowel de leerkrachten als hun leerlingen over de tijd om hun ontwikkeling op verschillende gebieden te beoordelen. Hun vooruitgang werd afgezet tegen die van een controlegroep van leerkrachten die niet aan het VIPP-School programma deelnamen, maar wel online coaching gesprekken voerden over de leerling (Starreveld et al., 2024). Hieronder staan de bevindingen van het onderzoek kort samengevat.

Een groot deel van de leerkrachten (76%) ervaart dat de VIPP-School methodiek goed aansluit bij hun bestaande manier van werken, wat de integratie in de dagelijkse praktijk vergemakkelijkt. Bovendien ervaart 73% van de leerkrachten de training als goed uitvoerbaar. De kwaliteit wordt door 68% als 'goed' of 'uitstekend' beoordeeld. De meerderheid van de leerkrachten was tevreden met de hoeveelheid ondersteuning die zij hebben ontvangen (76%). Veel leerkrachten merken positieve veranderingen op na deelname aan de training (72%). Over het algemeen zien leerkrachten kleine veranderingen in de interactie en relatie met de leerling.

"Ik vond deelname aan VIPP-School erg fijn. Het heeft mijn band met de leerling verbeterd en ik heb nu handvatten om ook bij andere kinderen toe te passen. Het is super leuk om de leerling te bestuderen tijdens onze activiteiten (hier is doorgaans geen tijd voor). Dit is super leerzaam."

Sensitiviteit. Met sensitiviteit wordt verwezen naar het vermogen van de leerkracht om adequaat en prompt te reageren op de behoeften en signalen van leerlingen. Dit is belangrijk voor de ontwikkeling van een leerling omdat het een veilige en stimulerende leeromgeving creëert waarin zij zich begrepen en gewaardeerd voelen. Uit het onderzoek naar VIPP-School komt naar voren dat leerkrachten die VIPP-School hebben gevolgd meer gegroeid zijn in hun vaardigheden om sensitief te reageren op leerlingen tijdens één-op-één interacties vergeleken met de leerkrachten die online coaching kregen.

"Ik ben blij dat ik de leerling vanuit een ander oogpunt heb kunnen bekijken via de video's. Ik zou dit met iedere leerling in de klas willen doen. Ook de leerlingen die niet opvallen."

Ondersteunend gedrag in de klas. Leerkrachten zijn na het volgen van VIPP-School meer ondersteunend voor al hun leerlingen in de klas. Ondersteunend gedrag van leerkrachten in groepsinteracties creëert een positief en veilig leerklimaat, wat essentieel is voor de emotionele en sociale ontwikkeling van leerlingen. Het bevordert hun zelfvertrouwen en motivatie, wat direct bijdraagt aan betere academische prestaties.

Zelfvertrouwen van de leerkracht. Uit het onderzoek bleek niet dat deelname aan VIPP-School bijdroeg aan het vergroten van het zelfvertrouwen van leerkrachten in vergelijking met het zelfvertrouwen van de leerkrachten die de online gesprekken coaching kregen. Maar verschillende leerkrachten geven in hun schriftelijke feedback wel aan dat de interventie een positieve bijdrage heeft geleverd aan hun zelfvertrouwen.

"Door alle positieve feedback voel ik mij als leerkracht gesterkt in mijn professionele houding."

"Ik kreeg fijne feedback op alles wat ik goed deed en dat was goed voor mijn zelfvertrouwen."

Gedragsproblemen leerling. Aan de deelnemende leerkrachten werd gevraagd om voor de interventie een leerling uit te kiezen met wie de interactie soms moeizaam verloopt. Veelal kozen leerkrachten leerlingen uit met gedragsproblemen, zoals impulsief en agressief gedrag. Een ruime meerderheid van 72% van de leerkrachten vindt VIPP-School passend voor deze groep leerlingen. Desondanks is begeleiding middels VIPP-School natuurlijk niet voor iedere leerling de beste oplossing. Sommige leerkrachten zagen geen positieve verandering in het gedrag van de leerling die zij hadden uitgekozen om VIPP-School mee te volgen.

"Ik heb meegedaan aan VIPP-School in de hoop dat het impulsieve gedrag van mijn leerling zou verbeteren, maar helaas is dat niet gelukt."

Het is daarom essentieel om zorgvuldig te bepalen welke leerlingen, en met welke specifieke gedragsuitdagingen, het meest kunnen profiteren van VIPP-School. Het huidige onderzoek vond geen verschil in afname van gedragsproblemen bij de leerlingen. Het is mogelijk dat dit effect niet is gevonden door een zogenaamd 'sleeper-effect'. Dit houdt in dat er meer tijd nodig is voordat de toegenomen sensitiviteit van de leerkracht zichtbaar effect heeft op de gedragsproblemen van de leerlingen.

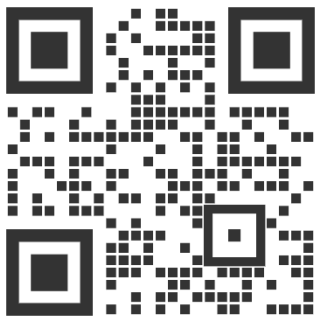
Daarnaast is het ook aan te raden om samen met leerkrachten te overwegen of deze vorm van coaching goed bij henzelf aansluit. Uit de resultaten blijkt dat voor 20% van de deelnemers de training niet volledig aansloot bij hun behoeften. Voor sommigen was de aangeboden begeleiding minder relevant omdat zij bijvoorbeeld reeds over veel pedagogische kwaliteit beschikken:

"Helaas heb ik weinig tips gekregen waar ik wat mee kan, in de klassituatie zijn de tips niet altijd haalbaar voor mij en een deel van de tips die ik te horen heb gekregen zijn bij mij al bekend."

Grenzen stellen, welzijn van de leerling en de leerkracht-leerlingrelatie.

Het initiële onderzoek toonde geen significant sterkere groei aan in de VIPP-groep dan in de groep met online coaching op de volgende aspecten: het sensitief hanteren van grenzen en regels, het welzijn van de leerling op school, en de relatie tussen leerkracht en leerling. Verder onderzoek is nodig om de impact van VIPP op deze gebieden dieper te verkennen.

Meer weten over het onderzoek naar VIPP-School?

Neem een kijkje op de website en bekijk de animatie!

<https://www.b-kijk.nl/>

1.5 VIPP-School introduceren

Probleem/risico

In de klas hebben leerkrachten vaak te maken met gedragsproblemen, zoals druk, teruggetrokken of opstandig gedrag. Dit gedrag kan de leeromgeving verstoren en het welzijn van zowel leerlingen als leerkrachten negatief beïnvloeden. Leerkrachten vinden het soms moeilijk om effectief om te gaan met complex gedrag van leerlingen en gedragsproblemen leiden vaak tot herhaalde negatieve interactiepatronen tussen leerkrachten en leerlingen (Doumen et al., 2008). Dit benadrukt de behoefte aan ondersteuning in de interactie met deze leerlingen. Het verbeteren van de onderlinge interactieprocessen tussen leerkrachten en leerlingen kan deze negatieve cyclus doorbreken en positieve ontwikkeling van leerlingen stimuleren (Hamre & Pianta, 2001; McGrath & Van Bergen, 2015; Roorda et al., 2021; Vandenbroucke et al., 2017).

Doel

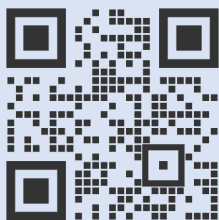
VIPP-School ondersteunt leerkrachten om op een sensitieve manier met hun leerlingen om te gaan en effectief grenzen te stellen, met als doel de interactie tussen leerkracht en leerling te verbeteren.

Doelgroep

VIPP-School is een adaptatie van de Video-feedback Intervention to Promote Positive Parenting and Sensitive Discipline (VIPP-SD), speciaal ontwikkeld voor de schoolcontext. Deze gedragsinterventie richt zich op leerkrachten van groep 1 t/m 4 in het basisonderwijs die te maken hebben met gedragsproblemen in de klas. Tijdens de interventie werkt de leerkracht samen met een leerling waarbij de interactie moeizaam verloopt door het complexe gedrag dat de leerling laat zien.

Aanpak

VIPP-School bestaat uit zes schoolbezoeken waarin video's worden gemaakt van de één-op-één interactie tussen een leerkracht en een leerling tijdens dagelijkse schooltaken, zoals puzzelen, opruimen of samen een boek lezen. Deze video's worden geanalyseerd door een getrainde begeleider en nabesproken aan de hand van thema's uit de gehechtheidstheorie (Bowlby, 1969; Ainsworth et al., 1974) en de sociale leertheorie (Patterson, 1982). Zie Tabel 1 voor een overzicht van de bezoeken.

Laat vooral de animatie zien op de website van B-KIJK!

<https://www.b-kijk.nl/videos/VIPP%20School%20v3.0.mp4>

2. Implementatie VIPP-School

Dit hoofdstuk van de handreiking richt zich op de randvoorwaarden voor de implementatie van VIPP-School in de onderwijscontext. Na een korte introductie van een model om deze randvoorwaarden te definiëren, volgen aanbevelingen gebaseerd op het VIPP-School onderzoek (Starreveld et al., 2024a) en werkbladen. De aanbevelingen en werkbladen kunnen ondersteunend zijn bij het opstellen van een implementatieplan.

- De aanbevelingen worden aangeduid met een lampje:

- De invulbladen worden aangeduid met een potlood:

De invulbladen kunnen helpen bij het onderzoeken van de noodzakelijke voorwaarden voor implementatie binnen de organisatie.

! Let op: De resultaten zoals beschreven in hoofdstuk 1 zijn gebaseerd op de interventie in haar oorspronkelijke vorm. Als je tijdens de implementatie aanpassingen doet aan de interventie of de manier waarop deze wordt aangeboden, wordt de kans verkleind dat het onderzochte effect wordt bereikt.

Definiëren randvoorwaarden implementatie

Het *Consolidated Framework for Implementation Research* (CFIR) is een theoretisch raamwerk om factoren mee in kaart te brengen die van invloed zijn op de implementatie van nieuwe ontwikkelingen binnen organisaties (Damschroder et al., 2022), zoals ook voor de implementatie van VIPP-School.

Het CFIR bestaat uit vijf domeinen : 1) de innovatie, 2) implementatie proces, 3) interne omgeving, 4) individuen en 5) externe omgeving. Voor effectieve implementatie van VIPP-School is het essentieel om voor elk domein te identificeren welke factoren van invloed zijn op de implementatie.

In het onderzoek naar de effectiviteit van VIPP-School is informatie verzameld over een deel van de CFIR domeinen: de innovatie (zie hoofdstuk: VIPP-school), interne omgeving en individuen (zie de volgende hoofdstukken). Hiertoe is de MIDI-vragenlijst (Van Dommelen & Van Buuren, 2014) voorgelegd aan de deelnemende leerkrachten.

3. Interne omgeving

Aanbeveling 1: Bekrachting vanuit het management.

Voor optimale implementatie moet door het management actief worden ingezet op de integratie van VIPP-School binnen de organisatie. Dit kan zowel het management van een school, als het management van een samenwerkingsverband zijn. Dit betekent dat er duidelijke, formele afspraken en richtlijnen moeten worden opgesteld in de beleidsplannen en werkprocedures van de organisatie. Het is van belang dat er een of meerdere personen in de organisatie belast zijn met het coördineren van de invoering van VIPP-School binnen de organisatie. ✎ **Invulblad 1** kan gebruikt worden om de projectgroep samen te stellen.

Aanbeveling 2: Voldoende ruimte voor leerkrachten om te profiteren van VIPP-School

Leerkrachten die aan VIPP-School hebben deelgenomen, geven aan dat diverse factoren binnen de organisatie de aandacht voor VIPP-School verminderden. Voorbeelden van dergelijke verstoringen omvatten onverwachte stages, fluctuaties in het personeelsbestand, onrust rondom de toekomstige personeelsformatie, een significante toename van het aantal nieuwe leerlingen, en financiële bezuinigingen.

Voor de implementatie van VIPP-School is het belangrijk dat leerkrachten naast hun andere taken in het onderwijs voldoende ruimte krijgen voor hun professionele ontwikkeling. Deze ondersteuning is van groot belang, vooral omdat een aanzienlijk deel van de deelnemende leerkrachten (45%) het maken van video-opnames buiten de klas en de totale tijdsinvestering voor VIPP-School als (enigszins) belastend ervoer.

✎ **Invulblad 2** kan gebruikt worden om mogelijke belemmerende factoren voor de implementatie in kaart te brengen.

Aanbeveling 3: Voldoende capaciteit

Om de methodiek toe te passen, moeten leerkrachten in staat zijn om buiten de klas opnames te maken en deze te bespreken, wat in de praktijk vaak inhoudt dat een collega tijdelijk de klas overneemt. Uit evaluaties blijkt echter dat de beschikbaarheid van vervangend personeel een knelpunt kan zijn. Dit probleem wordt deels geweten aan de coronapandemie, maar op sommige scholen is het lerarentekort een meer structurele uitdaging. Gelukkig bleek in 76% van de gevallen het vinden van een vervanger goed haalbaar te zijn. Maar 8% van de leerkrachten vond het erg moeilijk om

vervanging te regelen voor de trainingssessies, terwijl 16% dit als uitdagend maar niet onoverkomelijk beschouwde.

Idealiter is er voldoende beschikking over getrainde medewerkers die de principes en praktijk van VIPP-School bekwaam kunnen toepassen, zodat de kwaliteit en effectiviteit van het programma gewaarborgd blijven, ongeacht veranderingen in het personeelsbestand. Dit kan inhouden dat er een structureel plan moet komen voor het opleiden van nieuw personeel of het trainen van bestaande medewerkers in de VIPP-School methodiek.

 Invulblad 3 bevat een checklist om te kijken of er voldoende capaciteit is om leerkrachten te begeleiden met VIPP-School.

Aanbeveling 4: Voldoende financiële middelen

Om VIPP-School effectief te kunnen implementeren, is het essentieel dat er voldoende financiële middelen beschikbaar zijn. VIPP-School kan relatief gemakkelijk worden geïntegreerd binnen de bestaande structuur van een organisatie, zonder dat dit aanzienlijke extra financiële investeringen vereist.

 Invulblad 4 kan gebruikt worden om een inschatting van de implementatiekosten te maken.

Aanbeveling 5: Beschikbaarheid informatie over gebruik VIPP-School

Om binnen individuele organisaties te kunnen beoordelen in welke situaties de inzet van VIPP-School het meest geschikt is, helpt het als betrokkenen gemakkelijk toegang krijgen tot uitgebreide informatie over VIPP-School. Idealiter is deze informatie beschikbaar via diverse kanalen, zoals online portals, documentatie en beleidsdocumenten. Het implementatieplan en de informatiefolder kunnen van nut zijn bij het structureren van deze informatievoorziening. Betrokkenheid en transparantie worden verhoogd wanneer voortgang rondom de implementatie regelmatig aan de betrokkenen wordt teruggekoppeld, bijvoorbeeld tijdens teamoverleggen.

 Invulblad 5 kan gebruikt worden om acties te organiseren om informatie en feedback over gebruik van VIPP-School beschikbaar te maken.

Invulblad 1 – De projectgroep

Wie hebben in dit project een rol? Maak een onderscheid tussen de projectgroep met een rol/taakverdeling, en andere mensen / functies / belanghebbenden die betrokken moeten worden ergens in het traject.

Denk aan:

- Zorgprofessionals: *zoals intern begeleiders en gedragsdeskundigen.*
- Beleid & management: *zoals manager van locatie(s), beleidsmedewerkers en de raad van bestuur.*
- Ondersteunende diensten: *zoals collega's van opleiden en ontwikkelen, ICT, facilitair, en communicatie.*
- Leerkrachten, leerlingen en/of vertegenwoordigers.
- Externe partijen: mensen van buiten de organisatie.

Projectgroep:

Wie?	Functie	Rol/taak in projectgroep

Hoe gaan we met de projectgroep samenwerken? Hoe vaak gaan we overleggen?

Wie zijn er nog meer betrokken of moeten er betrokken worden?

Wie?	Hoe erbij betrekken?

Invulblad 2 – Belemmerende factoren

Welke factoren binnen de organisatie kunnen de implementatie van VIPP-School bemoeilijken?

1.

2.

3.

4.

5.

Toelichting:

Hoe kunnen we omgaan met bovengenoemde factoren die belemmerend kunnen werken voor de implementatie van VIPP-School?

1.

2.

3.

4.

5.

Toelichting:

Invulblad 3 – Checklist capaciteit en tijdsinvestering

- ☐ Er is voldoende tijd voor leerkrachten om te kunnen deelnemen aan VIPP-School (8 uur over een periode van 3 maanden).

- ☐ De leerkracht heeft voldoende mogelijkheden om de video-opnames met de leerling te maken (5 keer 20 minuten).

- A. Er is een collega beschikbaar om de klas tijdelijk over te nemen
- B. Er is een stagiair beschikbaar om de klas tijdelijk over te nemen
- C. Opnames kunnen gemaakt worden tijdens de les van een vakleerkracht
- D. Opnames worden buiten lestijd gemaakt
- E. Anders, namelijk _____

- ☐ De leerkracht heeft voldoende mogelijkheden om de video-opnames na te bespreken met de coach (5 keer 75 minuten).

- A. Er is een collega beschikbaar om de klas tijdelijk over te nemen
- B. Er is een stagiair beschikbaar om de klas tijdelijk over te nemen
- C. Opnames kunnen besproken worden tijdens de les van een vakleerkracht
- D. Opnames worden buiten lestijd besproken
- E. Anders, namelijk _____

- ☐ De VIPP-School coach heeft voldoende tijd om VIPP-School toe te passen (per traject 20 uur over een periode van 3 maanden)

- ☐ Er is een plan om de continuïteit in VIPP-School te borgen ondanks mogelijk personeelsverloop.

Beschrijf hoe de continuïteit in VIPP-School geborgd kan blijven binnen de organisatie. Wie is verantwoordelijk voor deze borging?

Invulblad 4 – Financiële middelen

De voornaamste kostenposten betreffen eenmalige uitgaven, zoals de opleidingskosten en eventuele aanschaf van (spel)materiaal voor gebruik tijdens de interventie. Daarnaast bestaan de kosten voornamelijk uit personeelsuitgaven die vallen onder leerling- en leerkracht-ondersteuning.

Certificering VIPP-School
Spelmateriaal *

€ op aanvraag
€ 200

De gebruikte spelmaterialen zijn veelal reeds op scholen aanwezig, een overzicht van het aan te schaffen spelmateriaal is te vinden in de VIPP-School handleiding.

Vul hieronder een inschatting van de kosten voor implementatie van VIPP-School in:

	Aantal	Kosten	
Opleiding VIPP-School coach		€	* Eenmalig
Spelmateriaal		€	* Eenmalig
Personeelskosten		€	* Op jaarbasis
		€	
		€	
		€	

Invulblad 5 – Beschikbaarheid informatie over gebruik VIPP-School

Definiëren betrokkenen. Wie moeten er op de hoogte zijn van informatie over VIPP-School?

--

Welke acties moeten er uitgevoerd worden om alle betrokkenen toegang te bieden tot informatie over VIPP-School?

Activiteit	Wie is verantwoordelijk?	Wat is nodig?	Wanneer?

4. Individuen

Binnen een organisatie hebben verschillende individuen ieder een eigen rol. De betrokkenen en gebruikers van VIPP-school kunnen verschillen, afhankelijk van de implementatie-context. In de regel is er in ieder geval altijd een uitvoerende partij, de VIPP-School coach, en een ontvangende partij, een leerkracht-leerlingdyade die deelneemt aan de coaching. De coach en leerkracht maken deel uit van een breder team. De getrainde VIPP-School coach zal vaak een collega zijn die betrokken is bij de begeleiding van leerkrachten en leerlingen.

VIPP-School coach

Leerkracht en leerling(en)

Breder team

Aanbeveling 6. Uiteenzetten persoonlijk voordeel en uitkomstverwachting

De toegewezen personen die met VIPP-School zullen werken moeten in voldoende mate ervaren dat VIPP-school past bij de taken waar zij verantwoordelijk zijn. Het is belangrijk om in kaart te brengen wat de verwachtingen zijn van de verschillende partijen bij het inzetten van VIPP-School in termen van persoonlijk voordeel en uitkomstverwachting.

 Invulblad 6 kan gebruikt worden om dit in kaart te brengen voor iedere betrokken partij.

VIPP-School coach

VIPP-School biedt de getrainde VIPP-School coach een vernieuwende en gestructureerde manier van werken. Het gebruik van de video-opnames en de gerichte aandacht voor de interactie van de leerkracht met individuele leerlingen bieden unieke mogelijkheden om dieper in te gaan op gedrag en signalen van de leerling, die tijdens gesprekken of algemene observaties snel over het hoofd gezien kunnen worden. Het zorgvuldig observeren is essentieel voor het identificeren van individuele behoeften van leerkrachten en leerlingen.

Leerkracht en leerling(en)

VIPP-School kan de leerkracht sensitiever maken in zijn of haar dagelijks handelen, waardoor er beter aangesloten kan worden bij de unieke behoeften van elke leerling.

Voorafgaand aan VIPP-School moet er duidelijk worden gecommuniceerd over de inhoud van de training en de verwachtingen van de leerkracht moeten in kaart worden gebracht. In het onderzoek naar VIPP-School sloot de training in 72% van de gevallen aan bij de verwachtingen die leerkrachten hadden.

Breder team

Hoewel VIPP-School een training is die gericht is op een individuele leerkracht, kan het hele team profiteren van deze professionalisering. Idealiter vindt er een bredere implementatie plaats die uitwisseling van ervaringen tussen de leerkrachten faciliteert.

Aanbeveling 7. Borging kennis en kunde

VIPP-School coach

Voor de effectieve toepassing van VIPP-School is het belangrijk dat de coach over voldoende kennis beschikt om de methodiek correct in te zetten. Een gedegen basistraining in VIPP-School vormt de basis hiervoor, terwijl een aansluitend supervisietraject de coach ondersteunt in de praktische uitvoering van deze kennis.

Het is van belang om te evalueren in hoeverre VIPP-School coaches zich bekwaam voelen in het uitvoeren van de interventie. Het creëren van intervisiemogelijkheden met andere VIPP-School coaches, waarin coaches hun ervaringen kunnen delen en van elkaar kunnen leren, kan een waardevolle ondersteuning zijn.

 Invulblad 7 kan gebruikt worden om de gevoelens van bekwaamheid van VIPP-School coaches in kaart te brengen

Aanbeveling 8. Monitoren tevredenheid en medewerking

Leerkracht en leerling(en)

Het is belangrijk om in te schatten of leerkrachten open staan voor begeleiding middels VIPP-School. Sluit deze vorm van begeleiding aan op de hulpvraag die de leerkracht heeft of zijn andere methodieken wellicht meer passend? In het onderzoek naar VIPP-School kwam naar voren dat de meerderheid van de deelnemende leerkrachten tevreden was met de ondersteuning die zij ontvingen (76%).

Een mogelijke barrière bij het uitvoeren van VIPP-School is het verkrijgen van toestemming van ouders voor het maken van video-opnamen. Een ruime meerderheid van de leerkrachten die deelnamen aan het onderzoek (68%) gaf aan dat het eenvoudig was toestemming te krijgen van ouders voor deelname van hun kind aan de training. Bij het implementeren van VIPP-School moet hier rekening mee worden gehouden.

Sociale steun

Breder team

Voor optimale implementatie van VIPP-School is het belangrijk dat zowel het team als het management de basishouding deelt dat gedragsproblemen bij leerlingen aangepakt kunnen worden door in te spelen op de relatie met de leerkracht. In het onderzoek was te zien dat een meerderheid van de leerkrachten ervoeren dat dit het geval was binnen het management (88%) en binnen het team (72%). Het verschil in percentages laat zien dat het wellicht een aanbeveling is om eerst vanuit het management verder in gesprek te gaan met het team om deze overtuiging te consolideren.

Voor de VIPP-School coaches is het belangrijk om in kaart te brengen bij wie zij uit het team terecht kunnen voor ondersteuning in de toepassing van VIPP-School. Denk hierbij aan andere professionals, leidinggevendenden of het management. ✍ **Invulblad 8** bevat een format om deze steun te organiseren.

Invulblad 6 – Persoonlijke voor- en nadelen voor alle betrokken partijen

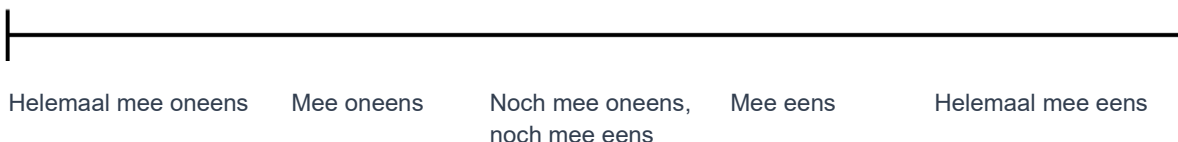
Welke concrete voordelen en nadelen zou het gebruik van VIPP-School kunnen opleveren voor de verschillende partijen?

Vul voor iedere partij de mogelijke voor- en nadelen in. Leg daarna deze lijst voor aan de betrokken partijen om een inschatting te kunnen maken van de persoonlijke voordelen en nadelen die VIPP-School op kan leveren.

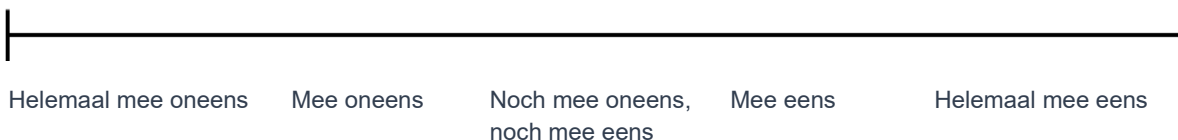

In hoeverre biedt het gebruik van VIPP-School voor jou persoonlijk de volgende voor- of nadelen? Omcirkel de antwoordcategorie die het beste bij jouw mening past.

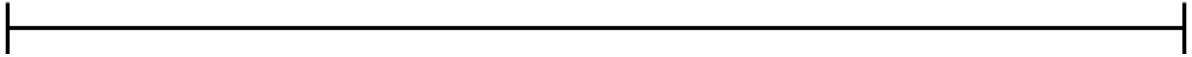
Voordeel 1: Het gebruik van VIPP school draagt er aan bij dat ...

Voordeel 2: Het gebruik van VIPP school draagt er aan bij dat ...

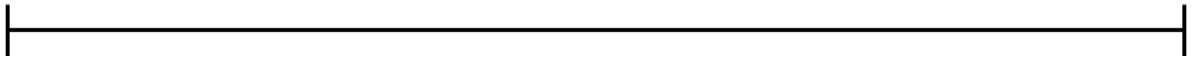

Voordeel 3: Het gebruik van VIPP school draagt er aan bij dat ...

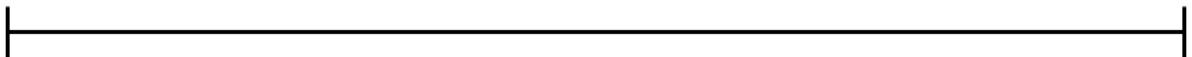
Helemaal mee oneens Mee oneens Noch mee oneens, Mee eens Helemaal mee eens
noch mee eens

Nadeel 1: Het gebruik van VIPP school draagt er aan bij dat ...

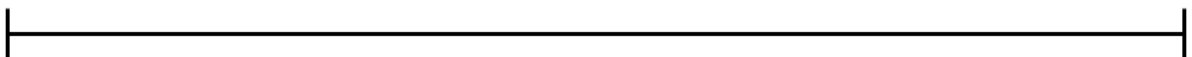
Helemaal mee oneens Mee oneens Noch mee oneens, Mee eens Helemaal mee eens
noch mee eens

Nadeel 2: Het gebruik van VIPP school draagt er aan bij dat ...

Helemaal mee oneens Mee oneens Noch mee oneens, Mee eens Helemaal mee eens
noch mee eens

Nadeel 3: Het gebruik van VIPP school draagt er aan bij dat ...

Helemaal mee oneens Mee oneens Noch mee oneens, Mee eens Helemaal mee eens
noch mee eens

Invulblad 7 – Kennis en kunde bij de uitvoerende partij

Basishouding

In hoeverre ben je, als VIPP-School coach, het er mee eens dat gedragsproblemen bij leerlingen aangepakt kunnen worden door in te spelen op de individuele relatie met de leerkracht? *

Helemaal mee oneens

Mee oneens

Noch mee oneens,
noch mee eens

Mee eens

Helemaal mee eens

* Leg eventueel dezelfde stelling voor aan het team om een inschatting te maken van de heersende basishouding binnen het team.

Hoofd

Wat brengt de uitvoerende partij mee aan kennis?

Hart

Wat brengt de uitvoerende partij mee aan passie?

Handen

Wat brengt de uitvoerende partij mee aan ervaring?

Persoonlijke inschatting bekwaamheid

1. Indien je dat zou willen, denk je dat het je dan lukt om in lijn met de VIPP-School handleiding de video-opnamen van de leerkracht-leerling dyade te maken?

Ze^{er} zeker niet Zeker niet Misschien niet,
misschien wel Zeker wel Ze^{er} zeker wel

2. Indien je dat zou willen, denk je dat het je dan lukt om de video's te analyseren en zo sterke kanten en problemen in de leerkracht-leerling interactie te identificeren?

Ze^{er} zeker niet Zeker niet Misschien niet,
misschien wel Zeker wel Ze^{er} zeker wel

3. Indien je dat zou willen, denk je dat het je dan lukt om in lijn met de VIPP-School handleiding een passend ondersteuningsscript te schrijven om de leerkracht te ondersteunen?

Ze^{er} zeker niet Zeker niet Misschien niet,
misschien wel Zeker wel Ze^{er} zeker wel

4. Indien je dat zou willen, denk je dat het je dan lukt om voldoende didactische en pedagogische kennis in te brengen in de coaching?

Ze^{er} zeker niet Zeker niet Misschien niet,
misschien wel Zeker wel Ze^{er} zeker wel

5. Indien je dat zou willen, denk je dat het je dan lukt om een ondersteunende, empathische en niet-oordelende houding aan te nemen in de coaching?

Ze^{er} zeker niet Zeker niet Misschien niet,
misschien wel Zeker wel Ze^{er} zeker wel

Invulblad 8 - Sociale steun

Welke acties moeten er uitgevoerd worden om de bekwaamheid van de uitvoerende partij te bevorderen/ te ondersteunen?

[illegible]

5. Publicaties over VIPP

Er is uitgebreid onderzoek verricht naar VIPP (Video-feedback Intervention to promote Positive Parenting) en de varianten daarvan, zoals VIPP-SD (Sensitive Discipline), VIPP-CC (Child Care) en VIPP-School. Er komt steeds meer onderzoek bij door de voortdurende ontwikkelingen en toepassingen van de methodiek.

Voor de meest actuele informatie en onderzoeksresultaten kun je terecht op de website van VIPP-SD International: <https://www.vipp-sd-international.org>. De artikelen op deze website omvatten zowel fundamentele studies die de basis leggen voor de methodiek, als recentere publicaties die de nieuwste inzichten en verbeteringen behandelen.

Hieronder staat een selectie van de meest relevante artikelen die aanbevolen worden voor iedereen die met de VIPP-School methodiek werkt. Deze leestips bieden achtergrondinformatie voor professionals die zich willen verdiepen in de wetenschappelijke onderbouwing en praktische toepassing van VIPP-School.

Groeneveld, M.G., Vermeer, H. J., Van IJendoorn, M.H., & Linting, M. (2011). Enhancing home-based child care quality through video-feedback intervention: A randomized controlled trial. *Journal of Family Psychology*, 25, 86-96. <https://doi.org/10.1037/a0022451>
Het artikel beschrijft het onderzoek naar de effecten van VIPP-CC in de gastouderopvang. De algehele kwaliteit van de kinderopvang verbeterde. VIPP-CC had geen effect op sensitiviteit, maar de gastouders rapporteerden wel een meer positieve houding ten opzichte van sensitieve interactie.

Groeneveld, M.G., Vermeer, H.J., Van IJendoorn, M.H. & Linting, M. (2016). Randomized video-feedback intervention in home-based childcare: Improvement in children's wellbeing dependent on time spent with trusted caregiver. *Child & Youth Care Forum*. 45, 587–606 <https://doi.org/10.1007/s10566-015-9344-8> Het artikel beschrijft het onderzoek naar de effecten van de VIPP-CC op het welzijn van kinderen in de gastouderopvang. De studie toont aan dat kinderen die meer tijd doorbrengen met de gastouder, meer profiteren van de VIPP-CC interventie wat betreft hun welbevinden.

Juffer F, Bakermans-Kranenburg M.J. (2018) Working with Video-feedback Intervention to promote Positive Parenting and Sensitive Discipline (VIPP-SD): A case study. *Journal of Clinical Psychology*, 74, 1346-1357. <https://doi.org/10.1002/jclp.22645> Het artikel presenteert een case study waarin de VIPP-SD interventie wordt toegepast om positief ouderschap en sensitieve discipline te bevorderen. Het artikel belicht de praktische uitvoering van de interventie.

Juffer, F., Bakermans-Kranenburg, M. J., & Van IJendoorn, M. H. (2008/2023). *Promoting Positive Parenting and Sensitive Discipline: An Attachment-Based Intervention*. Lawrence Erlbaum Associates. Het boek bespreekt VIPP-SD. Dit programma is gebaseerd op de principes van de gehechtheidstheorie en sociale leertheorie en richt zich op het versterken van de ouder-kindrelatie door middel van video-feedback en praktische begeleiding. Het boek biedt zowel een theoretisch kader als praktische richtlijnen voor de implementatie van de interventie. Het boek is in 2023 opnieuw uitgegeven als 'classic' edition, met een nieuw voorwoord.

Juffer, F., Bakermans-Kranenburg, M. J., & Van IJzendoorn M. H. (2009). Attachment-based intervention: Heading for evidence-based ways to support families. *ACAMH Occasional Papers, Attachment: Current Focus and Future Directions*, 29(2), 47-57. Dit artikel bespreekt interventies die zijn gebaseerd op gehechtheidstheorie om gezinnen te ondersteunen. Het benadrukt het belang van wetenschappelijk onderbouwde programma's die gericht zijn op het versterken van de ouder-kindrelatie. Besproken wordt hoe deze interventies, zoals video-feedbackmethoden, effectief kunnen zijn in het bevorderen van veilige gehechtheid en positief ouderschap.

Juffer, F., Bakermans-Kranenburg, M. J., & Van IJzendoorn, M. H. (2015). *Manual Video-feedback Intervention to promote Positive Parenting and Sensitive Discipline (VIPP-SD)* (version 3.0). Leiden University. De VIPP-SD handleiding voor toepassing in gezinnen biedt gedetailleerde instructies voor het uitvoeren van de interventie. Deze interventie is ontworpen om positief ouderschap en sensitieve discipline te bevorderen door middel van video-feedback.

Juffer, F., Bakermans-Kranenburg, M. J., & Van IJzendoorn, M. H. (2017). Pairing attachment theory and social learning theory in video-feedback intervention to promote positive parenting. *Current Opinion in Psychology*, 15, 189–194.

<https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.03.012> Het artikel beschrijft hoe VIPP de gehechtheidstheorie en sociaal leertheorie combineert om positief ouderschap te bevorderen. Deze benadering blijkt effectief in het versterken van de ouder-kindrelatie en het bevorderen van veilige gehechtheid. De effecten op verschillende uitkomsten wordt besproken.

Starreveld, K. M., Overbeek, M. M., Willemsen, A. M., & Bakermans-Kranenburg, M. J. (2022). Beter met een Kind In Je Klas: Werken aan de relatie met leerlingen met lastig gedrag. *Kinder- & Jeugdpsychotherapie*, 49(1), 104-118. Het artikel bespreekt de inhoud van het interventieprogramma VIPP-School, dat gericht is op het verbeteren van de relatie tussen leerkrachten en leerlingen met lastig gedrag, en beschrijft de opzet van het effectiviteitsonderzoek naar deze interventie (Project B-KIJK).

Starreveld, K. M., Overbeek, M. M., Willemsen, A. M., & Bakermans-Kranenburg, M. J. (2024). Adapting a video-feedback intervention to support teacher–child interaction and behavior regulation of young children at school: A qualitative pilot study. *School Psychology International*, 45(1), 16-35. <https://doi.org/10.1177/01430343231184001> Het artikel presenteert een kwalitatieve pilotstudie waarin VIPP-SD wordt aangepast tot VIPP-School, gericht op het verbeteren van leerkracht-kind interacties en het ondersteunen van gedragsregulatie bij jonge kinderen. De studie onderzoekt de toepasbaarheid van VIPP-School in de schoolcontext, gebaseerd op de ervaringen van leerkrachten en VIPP-coaches.

Starreveld, K. M., Overbeek, M. M., Willemsen, A. M., & Bakermans-Kranenburg, M. J. (2024a). Video-feedback Intervention to Promote Positive Parenting and Sensitive Discipline in Early Elementary Education (VIPP-School): A Randomized Controlled Trial. *Attachment and Human Development*, 1–22. <https://doi.org/10.1080/14616734.2024.2419621> Het artikel beschrijft het gerandomiseerde gecontroleerde onderzoek naar de effecten van VIPP-School. De interventie had effect op de sensitiviteit van leerkrachten en op hun ondersteunende interactie met de klas. Er werd geen effect op gevonden op sensitief grenzen stellen en meer indirecte effecten, waaronder externaliserend leerlinggedrag, en

zelf gerapporteerde leerkracht-leerlingrelatie.

Van IJzendoorn, M. H., Schuengel, C., Wang, Q., & Bakermans-Kranenburg, M. J. (2023). Improving parenting, child attachment, and externalizing behaviors: Meta-analysis of the first 25 randomized controlled trials on the effects of video-feedback intervention to promote positive parenting and sensitive discipline. *Development and Psychopathology*, 35(1), 241-256. <https://doi.org/10.1017/s0954579421001462> Het artikel presenteert een meta-analyse van de eerste 25 gerandomiseerde gecontroleerde onderzoeken naar de effecten van VIPP-SD. De resultaten tonen aan dat VIPP-SD significante positieve effecten heeft op zowel ouderschap als kindgedrag, met name gehechtheid.

Werner, C. D., Vermeer, H. J., Linting, M., & Van IJzendoorn, M. H. (2018). Video-feedback intervention in center-based child care: A randomized controlled trial. *Early Childhood Research Quarterly*, 42, 93-104. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2017.07.005> Het artikel beschrijft een gerandomiseerde gecontroleerde studie naar de effectiviteit van VIPP-CC in kinderdagverblijven. VIPP-CC was effectief in het vergroten van de sensitiviteit van de opvoeder in de groepssetting en leidde tot een positievere houding ten opzichte van sensitief opvoeden en het stellen van grenzen.

Literatuurlijst

- Ainsworth, M. D. S., Bell, S. M., & Stayton, D. J. (1974). Infant-mother attachment and social development: "Socialisation" as a product of reciprocal responsiveness to signals. In P. M. Richards (Ed.), *The integration of a child into a social world* (pp. 99–135). Cambridge University Press.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss*. Basic Books.
- Damschroder, L. J., Reardon, C. M., Widerquist, M. A. O., & Lowery, J. (2022). The updated Consolidated Framework for Implementation Research based on user feedback. *Implementation Science*, **17**(75) <https://doi.org/10.1186/s13012-022-01245-0>
- De Wolff, M., & van IJzendoorn, M. H. (1997). Sensitivity and attachment: A meta-analysis on parental antecedents of infant attachment. *Child Development*, *68*(4), 571–591. <https://doi.org/10.2307/1132107>
- Doumen, S., Verschueren, K., Buyse, E., Germeijs, V., Luyckx, K., & Soenens, B. (2008). Reciprocal relations between teacher–child conflict and aggressive behavior in kindergarten: A three-wave longitudinal study. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, *37*(3), 588–599. <https://doi.org/10.1080/15374410802148079>
- Fleuren, M. A., Paulussen, T. G., Van Dommelen, P., & Van Buuren, S. (2014). Towards a measurement instrument for determinants of innovations. *International journal for quality in health care : journal of the International Society for Quality in Health Care*, *26*(5), 501–510. <https://doi.org/10.1093/intqhc/mzu060>
- Hamre, B. K., & Pianta, R. C. (2001). Early teacher–child relationships and the trajectory of children's school outcomes through eighth grade. *Child Development*, *72*(2), 625–638. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00301>
- Horreweg, A. (2015). *Gedragsproblemen in de klas*. Lannoo Campus
- Juffer, F., Bakermans-Kranenburg, M. J., & Van IJzendoorn, M. H. (2008/2023). *Promoting Positive Parenting and Sensitive Discipline: An Attachment-Based Intervention*. Lawrence Erlbaum Associates.
- McGrath, K. F., & Van Bergen, P. (2015). Who, when, why and to what end? Students at risk of negative student–teacher relationships and their outcomes. *Educational Research Review*, *14*, 1–17. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2014.12.001>
- Roorda, D. L., Zee, M., & Koomen, H. M. Y. (2021). Don't forget student-teacher dependency! A meta-analysis on associations with students' school adjustment and the moderating role of student and teacher characteristics. *Attachment & Human Development*, *23*(5), 490–503. <https://doi.org/10.1080/14616734.2020.1751987>
- Starreveld, K. M., Overbeek, M. M., Willemen, A. M., & Bakermans-Kranenburg, M. J. (2024). Adapting a video-feedback intervention to support teacher–child interaction and behavior regulation of young children at school: A qualitative pilot study. *School Psychology International*, *45*(1), 16-35. <https://doi.org/10.1177/01430343231184001>
- Starreveld, K. M., Overbeek, M. M., Willemen, A. M., & Bakermans-Kranenburg, M. J. (2024a).

Video-feedback Intervention to Promote Positive Parenting and Sensitive Discipline in Early Elementary Education (VIPP-School): A Randomized Controlled Trial. *Attachment and Human Development*, 1–22. <https://doi.org/10.1080/14616734.2024.2419621>

Vandenbroucke, L., Spilt, J., Verschueren, K., Piccinin, C., & Baeyens, D. (2017). The classroom as a developmental context for cognitive development: A meta-analysis on the importance of teacher–student interactions for children’s executive functions. *Review of Educational Research*, 88(1) 125–164. <https://doi.org/10.3102/0034654317743200>

Verschueren, K., & Koomen, H. M. Y. (2012). Teacher–child relationships from an attachment perspective. *Attachment & Human Development*, 14(3), 205–211. <https://doi.org/10.1080/14616734.2012.672260>

